

ІННОВАЦІЇ ТА ТЕНДЕНЦІЇ В ОРГАНІЧНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

М. П. Скрипчук, здобувач НУВГП

Питання екологічної безпеки продуктів споживання є одними з ключових, які постають перед світовою економікою. Для України актуальним є питання виробництва саме органічної сільськогосподарської продукції. Прикладні аспекти інновацій виробництва органічної продукції представлені у наукових працях таких вчених: С. Антонець, Н. Зіновчук, О. Дудар, М. Капштик, О. Корніцька, В. Кисіль, П. Скрипчук, В. Писаренко, Т. Чайка, Г. Шпак, І. Урбан, А. Говард, Р. Штайнер, Е. Дебенхем, Р. Блекмур та ін.

За даними FiBL-IFOAM до регіонів з найбільшими роздрібними продажами органічної продукції у світі належать Північна Америка (43% всіх світових продаж у США), та Європа (Німеччина (13% всіх світових продаж), Франція (8%), Великобританія (4%), Швейцарія (3%), [1], (рис. 1).

До країн з найбільшим ринком органічної продукції належать Сполучені Штати Америки з роздрібними продажами більше ніж 27 млн євро. Також до топ -10 входить цілий ряд європейських країн – Німеччина, Франція, Італія, Швеція.

За даними FiBL-IFOAM бачимо що площі органічних земель у світі постійно зростають. Найбільше площ відведено на орні культури 27,5 мільйона гектарів, що на 126% відсотків більше ніж у 2004 році. Щодо постійних зернових культур – зростання за 10 років від 2004 до

2014 відбулося збільшення у 2,5 рази [1]. Площі земель під постійні пасовища зросли у 3,7 раз.

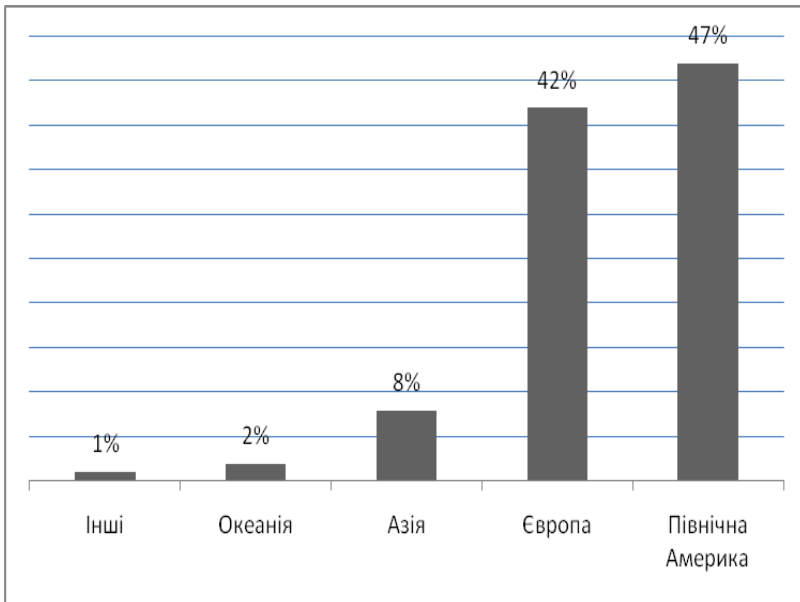


Рис. 1.1. Регіони з найбільшими роздрібними продажами органічної продукції у світі.

Розвиток систем стандартизації і сертифікації відбувається за аспектами глобалізації щодо землекористування та виробництва органічної продукції. На разі найбільш відомі такі законодавчо-нормативні документи та стандарти: Базові Стандарти Міжнародної федерації органічного сільського господарства (IFOAM); Постанова Ради (ЄС) №834/2007; Регламент комісії (ЄС) Т 889/2008 від 5 вересня 2008 р. «Детальні правила щодо органічного виробництва, маркування і контролю для впровадження Постанови Ради (ЄС) Т 834/2007 стосовно органічного виробництва і маркування органічних продуктів»; USDA/NOP (Американська національна органічна програма); JAS (Японські стандарти для сільського господарства); Органічний стандарт Санкт-петербурзького екологічного союзу, Закон України «Про виробництво і обіг органічної сільськогосподарської продукції і сировини», стандарти БІО СВІСС (Асоціації Швейцарських організацій виробників органічної продукції), стандарт «БІОЛан» та ін.

Зазначені методичні підходи щодо стандартизації фактично відображають єдині (глобалізовані) методичні підходи та не враховують розвиток і синергію у екологічній стандартизації за своєю сутністю. Проте важливо диверсифікувати та удосконалювати наукові підходи до стандартизації із врахуванням розвитку системи знань про стан навколишнього природного середовища, нові речовини, тенденції їх міграції та синергетичні позитивні (негативні) аспекти. Досвід громадської організації «Зелене Рівне» свідчить про диверсифікацію процесів стандартизації і сертифікації у галузі екологічного та органічного сільського виробництва. Зокрема, із врахуванням Закону України «Про стандартизацію» фахівцями розроблено проекти стандартів щодо екологічної сертифікації територіально-господарських та природних систем. Також запропоновано проект стандарту «Екологічна та органічна рослинницька сільськогосподарська продукція. Вимоги до виробництва і переробки. Правила використання».

Основні інноваційні підходи відображені у стандарті наступні: використання «Директив нового підходу» у ЄС; забезпечення виконання законодавства і ринковий нагляд; підвищення біологічної активності та родючості ґрунтів; вторинного використання відходів рослинного і тваринного походження з метою повернення поживних речовин у ґрунт і зниження використання не відновлюваних ресурсів; підтримання характерного для екосистеми рівня біорізноманіття; забезпечення належної якості сировини і продукції, підвищення безпеки харчування і біологічної цінності [2].

Інноваційними підходами стандарту громадської організації «Зелене Рівне» є: ступенева стандартизація залежно від якості земель та як результат якості сировини й продукції; захист інтересів виробників сировини і продукції та споживачів від підробок, обману на ринку продовольчої продукції; просування актуальності та еколого-економічної й соціальної доцільності екологічного та органічного виробництва; формування довіри до місцевих виробників; забезпечення впевненості в тому, що всі стадії виробництва екологічної та органічної продукції та її маркування є об'єктом інспектування і відповідають встановленим вимогам; виконання цілей щодо екологічних, економічних, агрохімічних та соціальних особливостей виробництва; стандарт не замінює собою обов'язкових вимог законодавства України в галузі сільського господарства та якості харчових продуктів.

Відомий досвід Львівської області який свідчить про впровадження співпраці фермерів, котрі працюють у фруктовому

овочевому секторі з мережами роздрібною торгівлі. В цьому процесі застосовували програму сертифікації GlobalG.A.P. яка працює за принципом контрольних точок, тобто визначає перелік пунктів, які повинен виконати виробник, щоб бути сертифікованим. Ці контрольні точки описані в керівних положеннях і регулярно оновлюються. Важливо також, що контрольний список відкритий, відтак кожен виробник у будь-який час може перевірити, які пункти у його роботі відповідають вимогам сертифікації, а які потрібно поліпшити. Стимулювати українських фермерів до сертифікації продукції за стандартами GlobalG.A.P можуть великі торгові мережі, зробивши сертифікацію обов'язковою умовою співпраці зі своїми постачальниками.

На шляху становлення знаходиться екологічний та органічний ринок у Білорусі. Так, наприклад, за інформацією із [3] ринок тільки започатковується. Органічна продукція представлена сирно-молочною, фруктовою та овочевою продукцією. Таку продукцію можна замовити безпосередньо на сайті з доставкою додому.

Важливим у виробництві продукції, стандартизації і сертифікації є врахування досвіду ФАО щодо раціонального управління екосистемами і природними ресурсами; впливу стандартів на харчові продукти, в тому числі приватних, на моделі виробництва, споживання і торгівлі, в першу чергу в плані продовольчої безпеки і харчування; використання та передача відповідних технологій сільського, рибного і лісового господарства, в тому числі розгляд впливу різних режимів охорони інтелектуальної власності на сільське господарство, продовольчу безпеку і харчування; нерозривність підходів, орієнтованих на питання харчування, і процесів складання планів і програм в області продовольчої безпеки і сталого сільського господарства; потенціалу «малопродуктивних» і «покинутих» земель та інші [4].

В Україні формуються кластерні підходи до виробництва екологічної та органічної продукції, наприклад, фруктово-ягодна компанія «Small Fruit», «Етно Продукт», «Натурпродукти полтавщини» та ін. Отже, кластери на добровільних засадах поєднують суб'єктів підприємницької діяльності, населення сільських територій, оселі сільського зеленого туризму, підприємства та організації різної форми власності та сприяють розвитку бізнесу.

З 1 січня 2016 року Україна скасувала майже 13 тис радянських ДСТУ, які не відповідають сучасній системі контролю якості. Таке рішення закріплено розпорядженням Кабінету Міністрів № 94-р від 20 січня 2016 року. Згідно з текстом документа, визнані такими, що

втрапили силу санітарні, санітарно-гігієнічні, санітарно-протиепідемічні, санітарно-епідеміологічні, протиепідемічні, гігієнічні правила і норми, державні санітарно-епідеміологічні нормативи і санітарні регламенти. Розпорядження набирає чинності з 1 січня 2017 року.

Отже, розвиток системи екологічної та органічної стандартизації й сертифікації розвивається у напрямі диверсифікації та врахування еволюції забруднення довкілля, простежування «життєвого» циклу, врахування процентилів у критеріях контролю стану навколишнього природного середовища тощо. Проте глобальні ринки ЄС та світу користуються послугами наднаціональних монополій у галузі сертифікації, які у свою чергу акредитовані глобальними (монопольними) органами.

Список використаної літератури

1. FiBL-IFOAM «Світ органічного сільського господарства. Статистика та тренди 2016». Електронний ресурс. Режим доступу: http://orgprints.org/25188/7/FiBL_IFOAM_World_of_Organic_Agriculture_2013_UA_final.pdf
2. Застосування директив ЄС нового підходу – Електронний ресурс. Режим доступу: www.slideshare.net/USAIDLEV/ss-53634832
3. Фермерська і органічна їжа в Білорусії. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://esaeja.by/>
4. Глобальний стратегічний механізм в області продовольчої безпеки і харчування. Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.fao.org/fileadmin/templates/cfs/Docs1213/gsf/GSF_Version_2_RU.pdf